

ICOM SOLIDARITY PROJECT: El Salvador

Cultureel onderzoeks- en bemiddelingsproject: Musea dichterbij de Salvadoraanse gemeenschap brengen in de context van de COVID-19 pandemie

Abstract

In 2022 startten ICOM El Salvador en ICOM Belgium in het kader van "ICOM Solidarity" een cultureel onderzoeks- en bemiddelingsproject. Het project startte vanuit de nood om de museumcollecties van de El Salvadoraanse musea dichterbij de gemeenschappen te brengen na de gevolgen van de COVID-19 pandemie. Door de pandemie, maar ook door het onrustige politieke klimaat zijn niet alle musea even toegankelijk voor een deel van de bevolking. Doel van het project was dan ook om een alternatieve vorm te zoeken waarop verschillende gemeenschappen in El Salvador kennis en verbinding kunnen maken met de musea. Na een projectoproep stelden 10 musea zich kandidaat. Samen werd gekozen voor de ontwikkeling van toolkits voor lokale gemeenschappen. Elke toolkit vertrekt vanuit de ontsluiting van de collectie en eenzelfde methodologie. Omwille van de diversiteit van de musea en de gekozen doelgroep verschilt de inhoud van elke koffer. Met deze toolkits wil het project banden tussen Salvadoraanse musea en gemeenschappen versterken en verbinding met de musea nieuw leven in blazen, zeker ook in situaties waarin het publiek geen toegang heeft tot musea. Bovendien werd ernaar gestreeft nieuwe lezingen en interpretaties van de collectiestukken te stimuleren, rekening houdend met nieuwe publieken en gemeenschappen.

Het project

Relevantie

Het ICOM El Salvador 'solidarity'-project is een samenwerkingsproject van ICOM Belgium en ICOM El Salvador. Beide comités dienden een project in om de museumcollega's in El Salvador te ondersteunen op het vlak van publiekswerking. In veel musea in El Salvador zijn geen aparte diensten of mensen beschikbaar voor educatie en ontbreekt het aan middelen. Vanuit die vraag werd ICOM Belgium en in het bijzonder ICOM CECA Belgium betrokken bij het project. Ook werden musea onderling gestimuleerd om samen te werken en ervaringen uit te wisselen, wat tot nu toe nog niet veel gebeurde in El Salvador. Doel van het project is om de Salvadoraanse museumcollecties dichterbij de mensen te brengen. Door de nasleep van covid en het onrustige politieke klimaat is het voor veel mensen niet evident om musea te bezoeken. Daarom werd besloten om buiten de museummuren te treden en naar de gemeenschappen te trekken door toolkits te ontwikkelen. Tien Salvadoraanse musea stelden zich kandidaat en werkten aan de ontwikkeling van deze toolkits voor scholen en gemeenschappen. Omwille van de diversiteit van de musea - legermuseum, valutamuseum, antropologisch museum en kunstmuseum – verschillen de materialen in elke toolkit, zoals replica's van artefacten, materialen, voorwerpen en USB-sticks met extra informatie. Het *Museo La Memoria Vive, Centro Arte para la Paz* bijvoorbeeld ligt vlakbij een meer dat kreunt onder vervuiling. Het museum ontwikkelde een spel rond ecologie, om kinderen bewust te maken van consumptie en hun aan te zetten tot recycling.

Middelen

Het project kon gerealiseerd worden dankzij middelen van het ICOM (Solidarity project), extra budget van ICOM Belgium en een aantal Belgische musea die via zoom sessies werktijd vrij maakten om ervaringen uit te wisselen met collega's in El Salvador. Deze middelen werden gebruikt voor onderzoek, uitwisseling en ondersteuning (digitaal en ter plekke) vormingen, uitwerking (vormgeving, drukwerk en materiaal) en verspreiding naar het publiek.

Samenwerkingen

ICOM El Salvador, ICOM Belgium en ICOM CECA Belgium

Objectieven

Binnen het project werden volgende doelen vooropgesteld:

- Musea dichter bij gemeenschappen brengen.
- Verschillende musea verbinden met een potentieel publiek dat niet naar museum kan komen, bv. door een pandemie of door een ongunstig politiek klimaat
- Ontwikkelen van methodologie voor het creëren van een bemiddelingstoolbox
- Een alternatieve visie ontwikkelen op collectiewerking en onsluiten van de collectie
- Netwerk van El Salvadoraanse musea verstrekken en delen van expertise
- Professionals uit beide landen samen brengen en van elkaar te leren: ontdekken van andere professionele praktijken en visies
- Pilotproject: met oog op duurzame (educatieve) werking in musea in El Salvador, zowel binnen als buiten de museummuren.

De verwachte resultaten zijn om de banden tussen museumcollecties en gemeenschappen te versterken, en om cultuur en interesse in Salvadoraanse musea nieuw leven in te blazen, niet alleen in de context van de COVID-19 pandemie, maar in alle situaties waarin het publiek geen toegang heeft tot musea.

Content en bemiddelingstools

Door middel van onderzoek en het creëren van een gemeenschappelijke methodologie (vragenlijst gericht op ontsluiting collectie, doelpubliek en het behalen van subdoelen) werden parameters vastgelegd voor de ontwikkeling van de toolkits. Aangezien elk museum van nature een andere collectie, focus, publiek en geografische locatie heeft die het toegankelijker maken voor de ene gemeenschap dan voor anderen, konden deze parameters verschillen van museum tot museum. Wel was het zo dat de collectie van de musea steeds het startpunt vormde voor het project. Er werd gekozen voor eenzelfde "vorm" (toolkit) en methodiek, maar de uitwerking verschilt naar gelang de inhoud van de collectie en het gekozen doelpubliek. Het gaat om openbare musea, overheidsinstanties die instaan voor het beheer en de bescherming van het cultureel erfgoed en universiteitsmusea met heel uiteenlopende collecties.¹

Elk museum stelde een lijst samen van de belangrijkste materialen en thema's van zijn collectie, met inbegrip van werken uit hun depot, en koos een doelgroep/gemeenschap om zich mee te verbinden. Dit document, samen met de ingevulde vragenlijst, was het startpunt voor de verdere ontwikkeling van de box. Doel van deze oefening was om nieuwe lezing en interpretatie van de collectiestukken te stimuleren, rekening houdend met een nieuw publiek en om te bepalen op welke manier gemeenschappen bezocht of gecontacteerd konden worden. Het traject werd begeleid door beide ICOM comités, bijvoorbeeld door uitwisseling (digitaal als ter plekke) tussen Belgische en El Salvadoraanse museumprofessionals, een lijst met inspirerende Belgische voorbeelden, het geven van methodologisch advies en kritische feedback.

Voor het project werd een projectdossier opgemaakt waarin alle doelstellingen, samenwerkingsverbanden en nodige budgetten werden voorzien. Vervolgens maakte beiden comités samen een planning op.

---

¹ Lijst van de deelnemende musea: Museo de Arte de El Salvador, MARTE ; Museo y Biblioteca Luis Alfaro Durán ; Museo Tin Marín ; Museo Militar de la Fuerza Armada "Cuartel El Zapote" ; Museo de Historia Natural de El Salvador, MUHNES ; Museo FORMA ; Museo Antonio Sol de la Antigua Ciudad de Cihuatán ; La Memoria Vive del Centro Arte para la Paz ; Pinacoteca Universidad Don Bosco ; Museo Nacional de Antropología Dr David J Guzmán

Planning en implementatie

Het project was opgedeeld in verschillende fases:

- Mei - juni 2022: Projectlancering
Onderzoek, evaluatie en selectie van deelnemende musea
  - Projectoproep naar verschillende musea in El Salvador voor deelname
  - Aanstelling projectmedewerkers voor voorbereiding project
  - In kaart brengen van een aantal inspirerende voorbeelden van toolboxes in België
  - Samenstellen vragenlijst voor El Salvadoraanse musea ter voorbereiding van het project en opstart gezamenlijk digitaal platform voor uitwisseling

- Juli 2022: Werkbezoek van Salvadoraanse museumprofessional aan verschillende Belgische musea (Leuven en Brussel)
Kennissuitwisseling rond educatieve toolkits met bijhorende methodieken en werkvormen.

- Juli-augustus 2022: Fase van reflectie en uitwerken van voorstellen
Aan de hand van verschillende werkvormen en bijhorende methodieken

- September 2022: Werkbezoek van Belgische museumprofessional aan El Salvador
Organisatie studiedag waarop eerste conceptuitwerking per museum werd besproken en verder werd afgestemd op bemiddelingsmethodieken.

- Oktober – november 2022: Digitale workshopsessies, online presentaties van voorstellen en feedbackrondes
Uitwisseling tussen musea met gelijkaardige collecties of inhouden in België en El Salvador

- Oktober-december 2022: productie van testcases

- December 2022: Werkbezoek Belgische professionals aan El Salvador
Bespreking testcases en uitwisseling ervaringen, laatste feedback rondes

- December 2022: Studiedag en netwerkmoment in Antropologisch Museum in San Salvador
10 musea stellen hun testcases aan elkaar voor, met reflectie over mogelijke verbeteringen qua spelvorm, methodieken, materialen en verspreiding naar de gemeenschappen. Zo werd ook het lokale netwerk versterkt.

- Januari-maart 2023: aanpassing en afronding van koffers

- Januari 2023: Netwerkmoment CECA LAC
Vergadering waarop project werd voorgesteld en gedeeld met de nationale correspondenten van CECA LAC

- Vanaf maart 2023 : verspreiding, implementatie en evaluatie van de toolkits

Evaluatie

Tijdens het proces werd voldoende tijd voorzien voor reflectie. Omwille van de diversiteit van de collecties van de musea, hun werking, doelstellingen en het gekozen doelpubliek werd gekozen voor persoonlijke begeleiding van ICOM België en ICOM El Salvador per museum. Via zoomsessies en bezoeken ter plekke werden feedback rondes georganiseerd waarin gediscussieerd werd en voorbeelden en werkvormen aangereikt werden ter verbetering van het product. Hierbij was het altijd belangrijk de methodiek en het gekozen doelpubliek voor ogen te houden. Kers op de taart was een studiedag die het Antropologisch museum in San Salvador

organiseerde waarin alle musea aan elkaar hun voorstellen toelichten. Tijdens deze dag reflecteerden en dachten we samen na over mogelijke verbeteringen qua spelvorm, methodieken en materialen. Sommige musea gingen, in de mate van het mogelijke, de testcase boxen ook uittesten voorstellen aan het doelpubliek. Op basis van al die bevindingen werd de inhoud van de boxen aangepast. Sommigen bevatten 3D-replica's van artefacten, materialen, voorwerpen of USB sticks met extra informatie en dit gecombineerd met speelse opdrachten om de inhoud van het museum tot leven te brengen. Na feedback van doelpubliek en museumprofessionals werd besloten dat binnen elke box een extra handleiding voorzien werd (papier of via USB) voor begeleiders of leerkrachten. Een aantal musea voorzien zelf ook vrijwilligers of gidsen om met de toolbox aan de slag te gaan in scholen of gemeenschapscentra.

Een ander belangrijke uitkomst van het project was een sterke verbinding tussen beide ICOM comités. Eén van de doelen van het project was professionals uit beide landen samen te brengen en van elkaar te leren. ICOM België positioneerde zich zowel als een externe organisatie die haar ervaringen en goede praktijken deelde, en als een vereniging van museumprofessionals die geïnteresseerd zijn om te leren van de Salvadoraanse musea, in het bijzonder op het gebied van hun participatieve benadering van gemeenschappen. De comités hopen ook dat hun tussenkomst de Salvadoraanse musea zal helpen om in El Salvador te netwerken, om de rol van ICOM El Salvador te versterken en om de voordelen van het deel uitmaken van een internationale organisatie in perspectief te plaatsen.